

Metodická instrukce k ověřování zásady „významně nepoškozovat“ a odolnosti vůči změně klimatu

Zásada „významně nepoškozovat“

1. Úvod

Zásada „významně nepoškozovat“ (DNSH - „Do No Significant Harm“) je ukotvena v horizontálních zásadách definovaných v čl. 9 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 (nařízení o společných ustanoveních). Princip DNSH je podrobněji rozpracován zejména v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 (nařízení o taxonomii) a dále v řadě legislativních aktů EU, např. Technické pokyny k prověřování infrastruktury z hlediska klimatického dopadu v období 2021 – 2027 (2021/C 373/01). Účelem je neposkytovat environmentálně škodlivé dotace či jiné veřejné podpory, k čemuž se EK zavázala napříč EU financováním.

Čl. 17 nařízení o taxonomii stanoví 6 environmentálních cílů s definicí toho, jaká hospodářská činnost se považuje za činnost, která významně poškozuje, následovně:

#	Environmentální cíl	Činnost významně poškozující
1	Zmírňování změny klimatu	Činnost vede ke značným emisím skleníkových plynů
2	Přizpůsobování se změně klimatu	Činnost vede k nárůstu nepříznivého dopadu stávajícího a očekávaného budoucího klimatu na tuto činnost samotnou nebo na osoby, přírodu nebo aktiva
3	Udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů	Činnost poškozuje: i) dobrý stav nebo dobrý ekologický potenciál vodních útvarů, včetně povrchových a podzemních vod, nebo ii) dobrý stav prostředí mořských vod
4	Přechod na oběhové hospodářství, včetně předcházení vzniku odpadů a jejich opětovné použití	Pokud i) činnost vede k významné nehospodárnosti v používání materiálů nebo v přímém nebo nepřímém využívání přírodních zdrojů, jako jsou neobnovitelné zdroje energie, suroviny, voda a krajina, v jedné nebo více fázích životního cyklu výrobků, mimo jiné i z hlediska trvanlivosti, opravitelnosti, modernizovatelnosti, opětovné použitelnosti či recyklovatelnosti výrobků; ii) činnost vede k významnému zvýšení vzniku, spalování nebo odstraňování odpadu, s výjimkou spalování nerecyklovatelného nebezpečného odpadu, nebo

		iii) může dlouhodobé odstraňování odpadu způsobit významné a dlouhodobé škody na životním prostředí
5	Prevence a omezování znečištění	Činnost vede k významnému zvýšení emisí znečišťujících látek do ovzduší, vody nebo krajiny ve srovnání se situací před zahájením této činnosti
6	Ochrana a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů	Činnost: i) ve významné míře poškozuje dobrý stav a odolnost ekosystémů nebo ii) pokud tato činnost poškozuje stav stanovišť a druhů, včetně stanovišť a druhů v zájmu Unie, z hlediska jejich ochrany

2. Audit systému

Ověřování zásady DNSH v rámci auditu systému lze rozdělit do tří základních oblastí.

A) Ověření na úrovni programového dokumentu / výzvy

Rozsah hodnocení DNSH závisí jednak na fondu, v jehož rámci je program prováděn, a jednak na druzích akcí, které budou financovány. Zásady DNSH nejsou univerzální a neplatí pro všechny programy ve stejném rozsahu.

Je-li dle povahy podporovaných aktivit v rámci programu nutné specifikovat požadavky na plnění zásad DNSH pro jednotlivé druhy akcí, měly by být konkretizovány v příslušných výzvách a případně specifických pravidlech pro žadatele a příjemce či jiném dokumentu. Mezi dokumentaci prokazující plnění zásad DNSH patří například:

- v oblasti klimatu dokumentace s výsledky k prověřování z hlediska klimatického dopadu, popis, že projektem nedojde ke zvýšení emisí skleníkových plynů a bude zajištěna žádoucí klimatická odolnost podpořené infrastruktury;
- v oblasti udržitelného využívání a ochrany vodních zdrojů Závěrečná zpráva Technického dozoru investora, která obsahuje seznam instalovaných typů zařízení pro používání vody v projektu, jejich technické parametry, počty a konkrétní umístění ve stavbě, a ve které je popsán způsob plnění DNSH a potvrzeno, že skutečně byly realizovány dle stanovených parametrů a požadavků. Dále veškerá dokumentace jednoznačně prokazující, že v projektu použité postupy a instalovaná zařízení jsou v souladu s DNSH, např. technické listy výrobků;
- v oblasti předcházení vzniku odpadů a recyklace kromě popisu porovnání plánu přípravy se skutečností a výpočtu splnění podmínky 70% odpadu k opětovnému využití, např. kopie smlouvy o zajištění předání produkovaných stavebních a demoličních odpadů k opětovnému použití, recyklaci nebo jiným druhům materiálového využití do zařízení určeného pro nakládání s daným druhem a kategorií odpadu (dle § 15 odst. 2 písm. c) zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech), doklad o převzetí odpadů provozovatelem zařízení apod.;
- v oblasti prevence a omezování znečištění v případě projektů realizovaných na kontaminovaných místech dokumentace prokazující provedení průzkumů analýzou rizik dle příslušných metodických pokynů Ministerstva životního prostředí a dle jejich výsledků provedená příslušná opatření včetně příslušné dokumentace;

- v oblasti ochrany a obnovy biologické rozmanitosti a ekosystémů popis a dokumentace, že projektem nedojde k negativnímu ovlivnění zvláště chráněných území, soustavy Natura 2000 a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, popis, jakým způsobem jsou v projektu minimalizovány zábery kvalitních zemědělských půd a lesních půd, a kvantifikace případných záborů zemědělských a lesních půd.

- I. Ověřte, zda poskytovatel dotace provedl vyhodnocení, zda posouzení z hlediska DNSH postačuje na úrovni programu, nebo zda je třeba DNSH posoudit na úrovni projektu. Uvedené by mělo být stanoveno v programovém dokumentu, tj. jakým způsobem bude zohledněna zásada DNSH a jaké druhy akcí jsou s touto zásadou kompatibilní. Forma vyhodnocení ze strany poskytovatele dotace není dána, vyhodnocení však musí pokrývat všech 6 environmentálních cílů (viz tabulka v kap. 1 výše) a být řádně zdokumentováno. Pozn. Riziko zjištění v této oblasti je nízké vzhledem k tomu, že výstupy z vyhodnocení se promítly do programového dokumentu, který schválila EK.
- II. V případě, že je nutné ověření zásady DNSH na úrovni projektů, ověřte, zda poskytovatel v příslušné výzvě a specifických pravidlech pro žadatele a příjemce či jiném dokumentu uvedl konkrétní podmínky plnění zásad DNSH a jakým způsobem je žadatelé splní a doloží. Při posouzení dostatečnosti a relevantnosti stanovených podmínek a požadované dokumentace vyjděte mj. z vyhodnocení DNSH a aktivit programu (viz bod I výše) a uplatněte profesionální auditorský úsudek.

B) Ověření adekvátního nastavení vnitřních postupů poskytovatele dotace / zprostředkujícího subjektu

Poskytovatel dotace případně zprostředkující subjekt musí mít zpracovánu interní metodiku vhodně popisující interní postupy mj. k ověření toho, zda předložený projekt naplňuje příslušné podmínky DNSH včetně náležitě auditní stopy. Jedná se jak o postupy schvalování žádostí o financování, tak o postupy následného schvalování žádostí o platbu a kontrol.

- III. Ověřte, že poskytovatel dotace / zprostředkující subjekt má definovány vhodné postupy a kritéria výběru zajišťující, aby byly vybrány operace naplňující zásadu DNSH.
- IV. Ověřte, že poskytovatel dotace má definovány vhodné postupy pro řídicí kontroly včetně ověřování naplnění zásady DNSH u vybraných operací včetně postupu pro případ, kdy dojde k závěru, že zásada DNSH není řádně plněna.

C) Ověření vlastní činnosti poskytovatele dotace / zprostředkujícího subjektu

Navazuje na předchozí krok, kdy se jedná již o posouzení skutečně vykonávaných činností a jejich řádné zdokumentování.

- V. Ověřte poskytovatelem dotace / zprostředkujícím subjektem skutečně vykonávané činnosti, zda odpovídají popsáním postupům, zda jsou efektivní a účinné a řádně zdokumentované.
- VI. Ověřené skutečnosti zaznamenejte do kontrolního listu pro příslušný klíčový požadavek (MP03.20) a průběhový test (MP03.80, MP03.81), případně do záznamových listů auditora.

3. Audit operace

Rozsah aplikace zásady DNSH závisí na druhu akce, která bude financována. Podmínky a způsob jejich splnění/doložení jsou ze strany poskytovatele dotace specifikovány v příslušné výzvě a případně specifických pravidlech pro žadatele a příjemce či jiném dokumentu. Podmínky mohou mít charakter kritérií pro výběr projektů anebo může poskytovatel dotace zavázat příjemce k plnění určitých podmínek v průběhu životního cyklu projektu.

Některé projekty vyžadují použití jiných environmentálních metodologií, jako je prověřování udržitelnosti (SP), prověřování z hlediska klimatického dopadu (CP), posuzování vlivů na životní prostředí¹ (EIA), strategické posuzování vlivů na životní prostředí² (SEA). Ačkoli tyto metodologie nenahrazují potřebu posouzení DNSH, jejich výsledky lze použít k doložení plnění podmínek DNSH.

Pokud žadatel v rámci realizace projektu z nejrůznějších důvodů nenaplní stanovené podmínky DNSH, nelze situaci vyřešit zařazením dotčených aktivit mezi nezpůsobilé výdaje, nezpůsobilý je celý projekt.

- I. Ověřte, zda žadatel v žádosti o financování deklaroval poskytovatelem dotace požadované naplnění zásady DNSH a přiložil příslušné dokumenty, jsou-li požadovány. Posuďte, zda deklarované skutečnosti jsou reálné / smysluplné. Pokud stanovené podmínky žadatel nesplní, neměla by být poskytovatelem dotace jeho žádost o financování schválena.
- II. U některých environmentálních cílů platí, že naplnění podmínek DNSH je možné až po ukončení projektu. Ověřte, že došlo ke splnění podmínek dle výzvy/schváleného právního aktu a plnění je řádně zdokumentováno.
- III. Ověřené skutečnosti řádně zaznamenejte prostřednictvím kontrolního listu (MP03.12) případně záznamů auditora.

¹ Viz směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí

² Viz směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí

Odolnost vůči změně klimatu

1. Úvod

Dle čl. 2 odst. 42 nařízení o společných ustanoveních se „zajištěním odolnosti vůči změně klimatu“ (CP – „Climate Proofing“) rozumí proces, který má zabránit tomu, aby byla infrastruktura zranitelná z hlediska potenciálních dlouhodobých důsledků změny klimatu, a zároveň zajistit, aby byla dodržována zásada „energetická účinnost v první řadě“ a aby úroveň emisí skleníkových plynů, které při projektu vzniknou, byla v souladu s cílem klimatické neutrality do roku 2050. S tím souvisí povinnost řídicího orgánu stanovená v čl. 73 odst. 2 písm. j) nařízení o společných ustanoveních zajistit při výběru operací prověřování infrastruktury z hlediska klimatického dopadu u investic do infrastruktury, které mají očekávanou životnost alespoň 5 let.

Infrastrukturním projektem se rozumí vývoj, modernizace nebo údržba zavedených fyzických systémů nebo zařízení. Patří k nim:

- zastavěné prostředí: budovy, od soukromých domů po školy nebo průmyslová zařízení, což je nejčastější druh infrastruktury a základ lidského osídlení,
- přírodní infrastruktury: zejména zelené střechy, zdi, prostory a odvodňovací systémy;
- síťová infrastruktura: zejména energetická infrastruktura (např. sítě, elektrárny, potrubí), doprava (pevná aktiva, jako jsou silnice, železnice, přístavy, letiště nebo infrastruktura vnitrozemské vodní dopravy), informační a komunikační technologie (např. mobilní telefonní sítě, datové kabely, datová centra) a voda (např. vodovodní potrubí, nádrže, čistírny odpadních vod);
- systémy nakládání s odpady: systémy pro nakládání s odpady vznikajícími v podnicích a domácnostech (sběrná místa, zařízení na třídění a recyklaci, spalovny a skládky);
- aktiva specifická pro jednotlivá odvětví: hmotný majetek z širšího spektra odvětví, včetně komunikací, záchranných služeb, energetiky, financí, potravinářství, veřejné správy, zdravotnictví, vzdělávání a odborné přípravy, výzkumu, civilní ochrany, dopravy a odpadů nebo vody;
- jiné: další způsobilé druhy infrastruktury mohou být stanoveny rovněž v právních předpisech upravujících konkrétní fondy.

Důležité je, že pokud do výše uvedeného seznamu spadá alespoň jedna složka projektu, pak se použije CP.

Posuzování dopadu projektu na klima (CP) je nutné vnímat jako rozšíření DNSH pro zmírňování změny klimatu (mitigace) a přizpůsobování se změně klimatu (adaptace) pro opatření spadající do definice infrastruktury s životností alespoň 5 let. DNSH je vyhodnoceno zejména konkrétními povinnostmi na úrovni výzev – tzn. žadatelé implementují pouze specifikované konkrétní podmínky, nebo výzva zvýhodňuje environmentálně přívětivější opatření. CP předpokládá vyhodnocení a implementaci primárně na úrovni individuálních projektů kromě případů, kdy je možné CP vyhodnotit na úrovni SC / výzvy a ŘO prověřování infrastruktury z hlediska klimatického dopadu na úrovni výzvy provede. Projekty spadající pod CP nadále musí plnit záruky DNSH pro cíle ochrany vody, oběhového hospodářství, prevence znečištění a ochrany biodiverzity.

Bližší informace k procesu lze nalézt v dokumentu „Rámcová vodítka pro implementaci zásady „významně nepoškozovat“ životní prostředí (DNSH) a prověřování infrastruktury z hlediska klimatického dopadu v EU фондах ČR“ (dále Rámcová vodítka DNSH) vypracovaného Ministerstvem životního prostředí v prosinci 2022 a ve výstupech projektu úřadu vlády zabývající se implementací DNSH na národní úrovni³.

2. Audit systému

A) Ověření na úrovni programového dokumentu / výzvy

Posuzování dopadu na klima se zpravidla uskutečňuje na úrovni projektu při předkládání žádosti o financování. Poskytovatel dotace by měl žadatele / příjemce zavázat k jeho provedení. Dále je možné v případě, že se jedná o výzvu s homogenními projekty, provádět CP případně jeho fáze na úrovni výzvy. O povinnostech (možnost provedení dalších fází posouzení, případně zmírňující opatření) vyplývajících z posouzení musí být žadatel / příjemce rovněž informován.

- I. Ověřte, zda ŘO posoudil, zda se jedná o výzvu bez projektů s očekávanou investicí přesahující 5 let. Pokud výzva zahrnuje pouze opatření nesplňující definici infrastruktury s životností alespoň 5 let, uvažuje se pouze o DNSH.
- II. V případě, že se jedná o výzvu s projekty s investicemi do infrastruktury s očekávanou životností min. 5 let, ověřte, zda poskytovatel v příslušné výzvě a specifických pravidlech pro žadatele a příjemce či jiném dokumentu vhodným způsobem informoval žadatele o povinnosti provést klimatické posouzení, mj. zda stanovil formu a rozsah dle Technických pokynů k prověřování infrastruktury z hlediska klimatického dopadu v období 2021– 2027 (2021/C 373/01).⁴
- III. Pokud poskytovatel provádí CP na celé výzvě, ověřte, že v podmínkách výzvy a specifických pravidlech či jiném dokumentu jsou uvedeny kroky vyplývající z posouzení (provedení dalších fází CP případně provádění zmírňujících opatření).

B) Ověření adekvátního nastavení vnitřních postupů poskytovatele dotace / zprostředkujícího subjektu

Poskytovatel dotace případně zprostředkující subjekt musí mít zpracovanu interní metodiku vhodně popisující interní postupy mj. k vyhodnocení toho, zda předložený projekt spadá do kategorie infrastruktury s životností nad pět let, byla u něj provedena analýza dopadu na klima a zda naplňuje příslušné podmínky z posouzení vyplývající včetně náležité auditní stopy. Jedná se jak o postupy schvalování žádostí o financování, tak o postupy následného schvalování žádostí o platbu a kontrol.

- IV. Ověřte, že poskytovatel dotace / zprostředkující subjekt má definovány vhodné postupy k vyhodnocení charakteru výzvy / projektu a ověření, že v relevantních případech bylo u projektů provedeno CP nebo jeho části.
- V. Ověřte, že poskytovatel dotace má definovány vhodné postupy pro řídicí kontroly, v tomto případě pro ověření plnění zmírňujících opatření a dalších podmínek vyplývajících z CP, včetně postupu pro případ, kdy dojde k závěru, že nejsou plněny.

³ Například Metodika pro uplatňování zásady DNSH na národní úrovni v ČR.

⁴ Sdělení Komise — Technické pokyny k prověřování infrastruktury z hlediska klimatického dopadu v období 2021–2027 (2021/C 373/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021XC0916(03))

C) Ověření vlastní činnosti poskytovatele dotace / zprostředkujícího subjektu

Navazuje na předchozí krok, kdy se jedná již o posouzení skutečně vykonávaných činností a jejich řádné zdokumentování.

- VI. Ověřte poskytovatelem dotace / zprostředkujícím subjektem skutečně vykonávané činnosti, zda odpovídají popsaným postupům, zda jsou efektivní a účinné a řádně zdokumentované.
- VII. Ověřené skutečnosti zaznamenejte do kontrolního listu pro příslušný klíčový požadavek (MP03.20) a průběhový test (MP03.80, MP03.81), případně do záznamových listů auditora.

3. Audit operace

V případě, že se jedná o výzvu s projekty s investicemi do infrastruktury s očekávanou živostí min. 5 let, je nutné provést posouzení dopadů projektů na klima. V případě výzvy s homogenními projekty je možné provést posouzení také na úrovni výzvy. Takové posouzení provádí ŘO a je-li jeho výstupem, že není nutné provádět podrobnější ověření na úrovni projektu ze strany příjemce, není ověření předmětem auditu operace, ale auditu systému (viz výše). CP je proveden vždy jak pro zmírňování změny klimatu (mitigace - dále CPM), tak přizpůsobování se změně klimatu (adaptace - dále CPA). V dalším postupu jsou na sobě obě části nezávislé (mohou skončit v různých fázích s různým výsledkem). Posudek CP nicméně vždy zahrnuje jak mitigační, tak adaptační část. Výjimkou je Interreg, kde se posuzuje pouze adaptace.

Posouzení CP má dvě fáze – fáze 1 (screening) obecně spočívá v ověření, zdali je nutné provádět podrobnější posouzení – fáze 2 (prověření). Fázi 1 provádí ŘO na úrovni výzvy nebo příjemce na úrovni projektu, a pokud je výsledkem, že fázi 2 není nutné provádět, musí projekt splnit pouze podmínky DNSH, je-li relevantní.

V případě CPM je možné na úrovni výzvy provádět fázi 1 i fázi 2 (výpočet uhlíkové stopy a emisních faktorů), pokud zahrnuje dostatečně homogenní skupinu projektů. V případě CPA lze na úrovni výzvy provádět pouze fázi 1 (podrobnosti viz Rámcová vodítka DNSH).

- I. Posuďte, zdali v relevantních případech bylo provedeno CP na projektu nebo na úrovni výzvy. Pokud CP na úrovni výzvy neproběhlo, ověřte, že u předmětných projektů bylo provedeno dle podmínek výzvy.
- II. V případě, že proběhlo CP na úrovni výzvy, ověřte, zda příjemce provedl další fáze posouzení, pokud jsou relevantní.
- III. Ověřte, zda příjemce plní zmírňující opatření, případně další podmínky vyplývající z CP na úrovni projektu/výzvy a jejich plnění je řádně zdokumentováno.
- IV. Posuďte, zda deklarované skutečnosti jsou reálné / smysluplné, případně ověřte jejich skutečnou realizaci. Ověřené skutečnosti řádně zaznamenejte prostřednictvím kontrolního listu (MP03.12) případně záznamů auditora.